יום אחד בטירה

בשעה שבע וחצי בבוקר נשמעה נקישה עדינה בדלת. היא נפתחה. ה„באטלר" (שרת ראשי? מנהל הבית? מנכ"ל השרותים? אלוהים בלבוש משרת?), במיקטורן שחור ארוך־זנב ומיכנסיים בעלי פסים אפורים, כמו ראש־ממשלה אירופי באירוע חגיגי, מביא לי למיטה כוס של תה וחלב, ומעיר כי מזג־האוויר יפה.

הרגשה מוזרה. אתמול התעוררתי בדירתי שליד שפת־הים בתל־אביב. היה חם מאוד. עכשיו אני שוכב במיטה בטירת דיצ'לי, מצפון לאוכספורד (ראה עמוד 3).

יש לי עוד שעה עד לארוחת־הבוקר. אני פותח את הווילון וחוזר למיטה, כדי להסתכל במרחבי־הדשא בחוץ, עשרות גוונים שונים של ירוק. לרגלי החלון, במרחק של כמאה מטר, נחל קטן. אחד ממקורות התמזה?

אני קם, מתרחץ, בוחר בחליפה ובעניבה לשעות הבוקר, עונד את סמל המועצה הישראלית למען שלום ישראלי־פלסטיני (דגל ישר־אל משולב בדגל פלסטין). שעורר אמש סנסציה ב־מקום. יורד לאחד הטרק־לינים בקומת־הקרקע, שו־קע בכורסת־עור, לרגלי תמונה של גברת מהודרת מאוד מהמאה ה־17. הצייר לא ניסה ליפות את פניה, אך הלביש אותה בבגדים מפוארים. הבדוניה שלה ב־וודאי עלתה על קסמיה ה־אישיים.

סונרים

מציץ בטיימס. עדיין לא פרצה מלחמה בלבנון. טוב. מחליף מילים עם אחד המשתתפים האחרים בכנס זה, אוסטרלי גבה־קומה. מדברים על סיכוייו של מנחם בגין לחזור לשילטון. (כל משתתפי הכנס עומדים מול תופעה זו בתדהמה גלוייה). האוסטרלי מגלה בקיאות מפתיעה בפרטי־הפרטים של ה־פוליטיקה הישראלית. ביכלל, הידע של רוב המשתתפים בענייני המרחב שלנו הוא אגדי.

הצליל העמום של הגונג מבשר כי הגיע הזמן לארוחת־הבוקר. יושבים ליד שולחנות קטנים. מיץ תפוזים, ביצים עם קולי־חזיר (אלוהים יסלח?). לחם קלוי וריבה. הלורד זיו, בעל רשת־החנויות מארקס אנד ספנסר (קודש־הקודשים המשותף של הישראלים והערבים בבריטניה), מספר על חוויות עם בן־גוריון בארץ־ישראל בתש"ח. עיתונאית אמריקאית גבוהת־קומה ויפהפיה מספרת על סעודיה, משם חזרה זה עתה. היא סירבה שם ללבוש שימלה ארו־כה, וחשפה את רגליה הארוכות. המסובים מסכימים כי התנהגותה של מארגרט תאצ'ר, שלבשה בסעודיה צעיף ותלבושת „צנועה" עד כדי גיחוך, היתה מוטעית.

אתמול נערך הדיון במליאה, מסביב לשולחן העגול. היום אנו מתפלגים לקבוצות־דיון.

קבוצת־הדיון שאני חבר בה מתכנסת באחד הטרקלי־נים. מסבים לשולחן, לרגלי ציורי־שמן נוספים של אצי־לים ואצילות. אנחנו כתריסר גברים ואשה: עוזר שר־החוץ האמריקאי לשעבר, עוזר מנכ"ל מישרד־החוץ הבריטי בהווה, ראש מחלקת־המיזרח־התיכון במישרד־החוץ הצרפתי, מנהל של בנקים בארצות־ערב, מזכיר המועצה להשכלה גבוהה בגדה המערבית, מומחה בינלאומי לענייני ביטחון, דיפלומט אמריקאי בכיר, ועוד.

הנושא שנקבע לנו: אילו יוזמות מדיניות דרושות עתה מצד ארצות־הברית ואירופה כדי לקדם הסדר בין ישראל ושכנותיה? איך יכולות מעצמות־העל לשתף פעו־לה להשגת פיתרון? מה ניתן לעשות כדי להבטיח את סידורי־הביטחון שיהיו כלולים בהסדר, ומי יתן ערובות?

מתוכחים. לא כמו בישראל. איש אינו נכנס לדיברי רעהו. לעולם לא. כל אחד מדבר שתיים־שלוש דקות. הירשב־ראש אינו צריך לחלק את רשות־הדיבור. מי שיש לו מה לאמר ממתין בסבלנות עד שרעהו מסיים, אומר את דבריו. כששניים מתחילים באותו רגע, כל אחד מהם מוכן לוותר לטובת השני. לא כמו בישראל.

יש בעלי נטיות פרו־ערביות יותר, ויש בעלי נטיות פרו־ישראליות. אך יש קונסנזוס מפתיע לגבי הערכת המצב. גם לגבי ההסדר הסופי הדרוש. אך יש גם קונסנזוס מפתיע לגבי הערכת המצב. גם לגבי ההסדר הסופי ה־דרוש. אך יש גם קונסנזוס פסימי מאוד לגבי היכולת לזוז מן המצב הנוכחי אל המצב הרצוי.

כל אחד תורם לוויכוח — וכימעט כל התרומות הן חשובות: רעיונות חדשים, זווית־ראייה שונה, מידע מחדרי־חדרים, הערכות לגבי הכוחות הפועלים בשטח.

מעגל־הקסמים: הכל מביניים כי לא יתכן פיתרון בלי אש"ף. כדי לשתף את אש"ף, דרוש שהאירגון יצעד צעד משמעותי לקראת הכרה בישראל, הדבר אינו אפשרי כל עוד עמדתה של ממשלת־ישראל היא שלילית טוטאלית. האם זה ישתנה אם (אם!) שימעון פרס יגיע לשילטון? אולי. מאוד אולי. מה דעתך, כמשתתף יחידי מישראל? אני מנבא במיקרה זה התגרות מזויינת מצד גוש־אמונים.

ענייני ביטחון. האם אפשר למסור את הגדה לכוח אירופי, שיפקח על הפעלתה של זכות ההגדרה העצמית? האירופים חוזרים לרעיון זה שוב ושוב. נראה כי בכמה ארצות, ובעיקר בצרפת, יש חשק עז להקים כוח אירופי כזה. אני מזהיר מפני הרעיון. ישראל יכולה למסור את הגדה למימשל ערבי רק במיסגרת של חוזה־שלום מוצק. ערובות בינלאומיות יכולות להיות תוספת רצוייה, אך לא תחליף לסידורי־ביטחון ישירים והדדיים. מי יכול לחתום על חוזה־שלום כזה? רק אש"ף. אבל אש"ף...

הארולד סונדרס, שהיה איש־מפתח בבית הלבן וב־מישרד־החוץ האמריקאי, שואל: מה המשמעות של זכות ההגדרה העצמית, אם דרושה הכרעה מראש?

באמצע — הפסקה לרבע שעה. שותים קפה, מתערבבים עם חברי שתי קבוצות־הדיון האחרות. מחליף דברים עם אחמד בהא־אל־דין, העיתונאי המצרי הנודע, וביא השלום הישראלי־מצרי, מי שהיה יועצו המקורב של אנוור אל־סאדאת. הוא ידיד ותיק, החי עתה בכווייט.

דייוויד אוון, שר־החוץ הבריטי לשעבר, גבר מקסים, יפה־תואר, אינטליגנטי ביותר, נעים־הליכות, ידידותי, מחזה דעתו על המצב בסעודיה ועל אישים שונים שם. (חבל שאיני רשאי לצטט).

חוזרים לדיון עד הצהריים. בחוץ מתחיל גשם קל, המת־חלף בשמש חיוורת. הירוק נראה עוד יותר ירוק. הכל רגוע, מרגיע. מדברים על סכנת התפוצצות בלבנון. מילחמה, הרוגים, הרס — איזה קונטרסט לשלווה זו!

אחרי ארוחת־הצהריים — פשוטה, צנועה, טובה — מציעים לנסוע לטייל במשך שעה קלה באוכספורד הסמו־כה. עוברים על פני ארמון־בלנהיים (או בלנם, באנגלית), הארמון המישפחתי של מישפחת צ'רצ'יל, שנראה על מירקע הטלוויזיה שלנו, בסידרה על ג'ני צ'רצ'יל.

אוכספורד הנהדרת — שקטה כרגיל. חנויות־ספרים שאפשר לשקוע בהן. בכל מיכללה יש מידשאה מרהיבת־עין — בלי ממטרות, בלי צינורות. אין צורך. יש תמיד גשם. הפרופסורים („דונים", בשפת־המקום) מתהלכים ברחוב בהבעת־חשיבות, כשהם עוטים את הגלימות השחו־רות, כמו בסרטים. (באנגליה דומה הכל לסרטים האנגליים.) חזרה לדיון, לגיבוש מסקנות. אין הן אופטימיות.

קמפ־דייוויד מת. אולי אפשר להציל את עיקרי קמפ־דייוויד תוך יצירת מיסגרת אחרת. (מישהו: „לבקש כיום מהערבים להצטרף לקמפ־דייוויד זה כמו למכור כרטיסים להפלגת האוניה טיטאניק!"). דרושה הכרה הדדית ישראל—אש"ף, אך לאיש אין פאטנט מעשי איך להשיג זאת, אם כי לכל אחד מאיתנו יש דגם תיאורטי. לא תהיה מילחמה בלבנון, כי האמריקאים והסובייטים אינם רוצים בכך. אם בגין יחזור לשילטון, זה יהיה רע מאוד, אם כי אין ביטחון שהמערך יהיה יותר טוב.

בסוף, מצב־רוח מוזר — הנאה מדיון אינטלקטואלי שופע, שהעשיר את המחשבה הידע של כולנו, ודיכאון לנוכח המסקנות.

צריכים לסיים ולהתלבש לארוחת־הערב. בהזמנה נא־מר: „כמה מן האורחים יצאו ללבוש חליפות־ערב חגיגיות (דינר ג'אקט באנגליה, טאקסידו באמריקה), אך הדבר בהחלט אינו חובה..." אני מסתפק בחליפה שחורה. עיצאם סרטאווי, הגיבור (תרתי משמע) של מושב המועצה הלאו־מית הפלסטינית שהתקיים לפני כמה שבועות בדמשק, לובש דינר ג'אקט. הוא שכח להביא את הפאפיון. פרק־ליט נודע מוושינגטון משאיל לו פאפיון, ואני עוזר לו לקשור אותו.

שני ג'נטלמנים בחליפות שחורות, בעלי שערות כסו־פות, מטיילים אנה ואנה על הדשא שלפני הטירה, שקו־עים בשיחה. מי היה מנחש כי האחד הוא יועץ בכיר של יאסר ערפאת, והשני ח"כ עד־לא־מכבר מישראל? הנו־שא: המצב שנוצר בעיקבות המושב של המועצה הפלסטי־נית, והתוצאות האפשריות של הבחירות בישראל.

מתחיל להיות קר. חוזרים לטירה, מתבודדים בפינה של אחד הטרקלינים, ליד האח המבוערת. איש אינו מפריע לנו. הכל מבינים שהשניים, שבאו אתמול מתל־אביב ומבירות, ראויים לשיחה בלתי־מופרעת.

צליל הגונג. ארוחת־הערב החגיגית ליד שני שולחנות ארוכים, כשבראש כל אחד מהם יושב לורד. המקומות מסומנים. אני משוחח עם השכן מימין, הדיפלומט הצרפתי, על המצב שנוצר בארצו עם המהפך בנשיאות. מה יעשה פראנסואה מיטראן? מפעם לפעם אני משוחח עם הגברת משמאל, אין נאומים. (איך זה יתכן בישראל?)

אחרי הארוחה — משקאות, סיגארים. המשתתפים מתפזרים בקבוצות מאולתרות בשלושת הטרקלינים, מסתד־רים כאוות נפשם בכורסות, קמים מדי פעם, יוצרים קבו־צות חדשות, כך שכל אחד יכול לדבר בשקט עם כל אחד, בהרכבים המשתנים בלי הרף.

אחרי חצות נשארים מילבדי רק כמה ציפורי־לילה אחרות — סרטאווי, הלורד זיו, חבר־קונגרס יהודי מניו־יורק, שגילה אומץ־לב כביר בבואי לדיון שבו משתתף איש אש"ף, קוניאק אחרון.

בחדר אני פותח את הטראנזיסטור ומקשיב לחדשות הבי־בי־סי. פילים חביב עדיין מטייל במרחב. אין מילחמה. לילה טוב.

TO BE CIVILIZED

אין טעם להכחיש. אני אנגלופיל.

להיות אנגלופיל זה כמו להיות ציוני או קומוניסט. אני בא לאנגליה כשם שתייר ציוני בא לארץ־ישראל, וכמו שקומוניסט בא לבריתמועצות. רואה רק את הטוב. לא רוצה לראות את הרע. אין רע. יוק.

זוהי מחלה (אנגלופיליה מצלצלת כמו הומופיליה וצרות שכאלה) שנדבקתי בה בגיל צעיר מאוד. סמוך ליום הולדתי ה־15 הוזמנתי להתייצב לפני ועדת־קבלה של האירגון־הצבאי־הלאומי בבית־הספר החשוך ברחוב התבור בתל־אביב. ישבתי מול זרקור חזק, וכמה דמויות אפלות ש־מאחריו המטירו עלי שאלות.

קול גברי: „האם אתה שונא את האנגלים?"

„לא. אני לא שונא אותם."

דממה נדהמת.

קול נשי: „אז למה אתה רוצה להצטרף לאירגון? אנחנו לוחמים באנגלים!"

„אני חושב שצריכים להילחם באנגלים. הם שולטים בארץ, ואנחנו צריכים לגרש אותם. אבל בשביל זה לא צריכים לשנוא אותם."

למרות תשובה זו (ותשובה דומה לגבי הערבים) קיבלו אותי לאירגון.

שלושה הימים שבילויתי בשבוע שעבר באנגליה גרמו להתפרצות חדשה של מחלה זו. הכל מצא חן בעיני. הגוף הירוק. מזג־האוויר הקריר. גם הגשם הקל. השלווה של האנשים. הנימוס. ההתחשבות בזולת. ההימנעות המוחלטת מהצגת שאלות העלולות להביך. הקריזות ל־מראית־עין, ההיחס החמים כאשר עוברים את השלב הרא־שון והפורמלי של ההיכרות. ההומור היבש, הבלתי־תוקפני, המבצבץ בכל שיחה. וגם דרכי־המחשבה.

במשך שלושת ימי הדיונים בטירת דיצ'לי מצאתי את עצמי קרוב ביותר דווקא לדיפלומט בריטי. בדיון האינטנסיבי הרגשתי כי המוח שלי פועל בדיוק כמו המוח שלו, עד כי הפכנו כימעט צמד. מבחינת שיטת־המחשבה הייתי הרבה יותר רחוק מהאמריקאים, הגרמני והצרפתי.

שלא תהיה טעות: לעולם לא אוכל להיות אנגלי. אני ישראלי. אני לא־פורמלי. גדלתי בארץ באווירה שונה, בתרבות שונה. אילו הייתי חי זמן רב באנגליה, הייתי בוודאי יוצא מדעתי.

אבל מדי פעם חולפת בראשי המחשבה: אולי אפשר היה לצלב את שתי התרבויות, לשלב משהו מן התרבות הבריטית בתרבות שלנו, ליצור מזיגת, סינתיזה?

אי־אפשר? חבל. היה טוב להיות קצת CIVILIZED.

ועוד מחשבה שחלפה בראשי, אחרי כמה כוסות קוניאק וסיגאר טוב: אולי תקום אי־פעם מדינת־כדור־הארץ? יחלקו בה את התפקידים. כל אומה תקבל על עצמה את התפקיד שבו היא מצטיינת. הישראלים והגרמנים יהיו החיילים. היהודים יהיו אנשי־הרוח. הצרפתים יהיו הטב־חים. האיטלקים יהיו הזמרים, וכו'.

במדינה כזאת הייתי מניח לבריטים להיות המדינאים. הם הגיוניים, שקטים, מאוזנים, שקולים, מציאותיים.

(אני יודע: מייד יצביעו על צפון־אירלנד. אבל מה היינו אנחנו עושים אילו היה לנו עסק עם אירים?)

עם מי לישון?

איני יודע מי יזכה. במערכת־הבחירות לכנסת. אבל אני יודע מי יהיה הקורבן: השפה העברית.

הנה מודעה של המערך, תחת הכותרת: „זה מול זה, אלה מול אלה". תצלום של חיים בר־לב מול תצ־לום של אריק שרון.

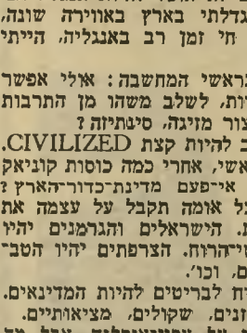

רוזנבלום

„מי משרה יותר ביטחון ואמון, קור־רוח ואמינות ב־זמנים של חירום ומשבר? האחד היה רמטכ"ל מצליח ומועמד כיום לשר־ביטחון — האחר תחת לשווא לתפ־קיד האחד ותחתר עכשיו אל השני. עם מי משניהם תוכל לישון יותר בשקט?"

שאלה מביכה. איני רוצה לישון עם חיים בר־לב, ו־איני רוצה לישון עם אריק שרון. מה לעשות? אילו היו המיפלגות מגייסות את פנינה רוזנבלום ואת רינה מור, למשל...